

L81:10
(1-7)

EESTLASTE NOORTEMEEESTE KRISTLIK ÜHING ROOTSIS.

=====
KFUM för Estlandare i Sverige + YMCA for Estonians in Sweden
Birger Jarlsgatan 35, Stockholm.

Loenguteseeria Nr.3
Loeng Nr. 7.)Üldklubidele ja õpperingidele)

XX
X MAAILMAVAADE, MILLEST OLENEB INIMKONNA TULEVIK X
X
XX

Sissejuhatus ristiusu põhiprobleemidesse.

ENMKÜ peasekretär mag. Rud. Kiviranna.

I. Ristiusk ja praegune maailma olukord.

Maailm on ka nii mõnigi kord varem oma pika ajaloo jooksul läbistunud mitmetest rasketest kriisidest. Kuid ei ole kahtlust, et see, mille keskel me praegu seisame, on üks kõige raskemaid ja otsustavamaid. On neid, kes kalduvad arvama, et praegune kohutav kriis ajajärk ei ole midagi muud, kui sissejuhatus suurele lõpukatastroofile. Onr aske ütelda, kas õigus on nendel, kes vaatavad tulevikku kõige tumedamate pessimismi prillide või nendel, kes ka kset laostumist siiski suudavad säilitada optimistliku hoiaku. Igatahes ü üks on kindel ja nimelt: see on praeguse tunni ülesanne mitte ainult jälgida sündmuste kaiku, vaid selgitada mis sugusel võitlusrindel seisame meie ise keset seda hiiglaslikku maa-ilmavaadete vastolu?

Ei tarvitse olla spetsialist filosoofiliste ja maailmavaadeteleste probleemide alal, et leida kus ja milles peitub praeguse olukorra tulipunkt.

Aastatepikused kannatused on küll olnud sageli murdumiseni rasked, kuid nad on siiski omanud selle positivistse külje, et nad on avanud silmi nē oma, mis on tähtis üksikute inimeste, rahvaste ja inimkonna elus.

Mitte asjatult ei ole paljud lääne-demokraatiate suured juhtivad isiksused valjendanud selgesõnaliselt, et kui kord praegusest kaootilisest olukorrast veel kord kasvab välja elu, mida on mõtet ja väärtust elada, siis ON SEE VÕIMALIK ÜKSNES SELLE LÄBI, ET ELU KÕIKIDEL TEMA ALALDEL E HITATAKSE ÜLES RISTIUSU PÕHIALUSTELE. Nendele põhialustele, millel õhtumaine kultuur on püsinud läbi aastatuhandete, ja mis moodustavad xxix selle vaimse ja moraalse selgroo.

Missugused on siis aga need põhimõtted, millel on nii suur ja otsustav tähendus, mitte ainult üksikute rahvaste, vaid kogu inimkonna tuleviku suhtes? Mis on siis õieti ristiusk? Sellele ulatuslikule küsimusele tahaksime leida vastust alljärgnevas, kasitledes üksikute peatükkide ja loengute kaupa ristiusu põhiprobleeme.

II. Mis on ristiusk?

Mis ristiusk oli ja tähendab, selgub võib olla kõige kujukamalt ja drastilisemalt kui vaadelda elu väljaspool ristiuse piirkonda või seal, kus ristiusk poliitiliste võimutegurite poolt on radikaalselt kõrvaldatud.

Kultuuriline inimkond ei arvesta mitte asjatult oma aega alates Kristuse sünnist. Kristuse isik, elu ja õpetus moodustavad niisuguse sügavasse tungiva löike inimkonna ajaloo, et põhjendatud kogu ajaloo jagamine kahe te suurde erinevasse löiku: aeg enne Kristuse sündi ja aeg peale Kristust. Viiks liiga kaugele lühikese käsitlese raames analüüsida üksikasjalisemalt neid vahesid, mis teravalt lahutavad mõlemaid ajastuid. Küll aga ei saa jätta mainimata, et suur osa sellest, mida meie oma elus peame kõige väärtuslikumaks, on lahutamatu ühendus es Kristusega. Meenutagem siinkohal vaid ristiust väljakasvanud arusaamist iga inimese hinge lõpmatust väärtusest, ilma milleta paratamatult kogu me kultuur selle paremikus peaks saama väimse ja kõlbla allakäimise teed. Tavaliselt ei olda teadlik kui suur osa me elukäsitlusest, me suhtumisest kaasinimestesse, töösse, ja terjaalsetesse ja valmsetesse väärtustesse oma tuumalt ja paremikult on kristlik ka siis kui üks või teine on kaotanud lähemed sidemed ristiuse põhiallikatega.

Sügav male vaatlejale ei saa jaada tahtlepanematuks, kuidas kogu me kultuur selle kõige tahtsamas avaldustes on nii tihedalt läbi põimitud ristiuse elementidega, et nende kõrvaldamine tähendaks kogu kultuur-ehituse lammutamist. Mis jääks näiteks järele suurest välismaisest aastasadade kõige paremaid kunstiteoseid katkevast muuseumist, kui sealt tahetakse kõrvaldada kõikide kristlikkude kunstnike teosed ja kogu see osa kunstilisest loomingust, mis oma aine või idee poolest on seoses Piibli ja Kristusega? Ei ole vist kahtlust, et suurem osa tolle muuseumi kõige väärtuslikumatest teostest peaks siis kuuluma kõrvaldamisele. Igatahes ei saaks seal olla paika Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rembrandti ja lõnedamatult paljude suurte kunstnike kõige parematel teostel. Või mis jääks järele muusikast kui see osa, mis Beethoveni, Bachi, Haydeni jt loomingust on ühendatud usuga, kuuluks kõrvaldamisele? Kirjanduse maailmas ei oleks siis mitte ainult kõik Dostojevsky teosed maaratud kõrvaldamisele, vaid kaaluv osa sellest, mida me ilmakirjanduses ajalugu tunneb oma sügavamate teostena.

Missugused tagajärjed ristiuse kõrvaldamisel tegelikult on, see selgub meile veel palju kujukamalt seal, kus meie astime üksikisikute ja rahvaste elu valdkonda. Kui varemadel aegadel võis olla inimesi, kes püüdsid väita, et ristiusk ei oma üksikute isikute ja rahvaste elule suuremat

tähenä, siis on peale tpea suurt ~~eksperimenti~~ ^{usuvastast} eksperimenti idas saanud miljonitele vaieldamatult selgeks, et kõrvaldada ristiusk tähendab purustada ühe rahva hingest kõik see, mis on väärtuslik. Ateistlik Ida-eksperiment, mida totalitaarne riik kõigi oma võimuvahenditega süstemaatiliselt on teostanud, kõneleb selget keelt sellest, kui lähedal inimeseks olemine selle sõna sügavamas mõttes on seotud ristiusuga. Üksnes tahtlikult pimedad keelduvad nägemast, et ristiusu kõrvaldamine tähendab ühtlasi kõigi ka primitiivsemate inimõiguste ja vabaduste kõrvaldamist.

Kaasaja inimkond on asetatud suure otsustava valiku ette, kas ristiusk või ateism? Kas Kristus või kaos? Selle otsustamise ees ei seisa mitte ainult need, kes vastutusriikastel kohtadel täidavad riikliku ja kultuurilise elu ülesandeid, vaid selles küsimuses tuleb eranditult igal inimesel isiklikult langetada oma otsus. Maailmavaadete hiiglaslikus heitluses ei saa keegi jaada erapooletuks pealtvaatajaks. Selles võitluses, millest valjakasvab maailma ja meie endi tulevik, on igäüks, kes seda teab, või mitte - rindevõitleja. Ta kas kannab ja kindlustab üht rinnet, või seisab teise rinde teenistuses. Sõna: kes ei ole minu poolt - see on minu vastu, on keset aja suursündmusi saanud erilise aktuaalsuse.

On põhjust, et meie igäüks enda ^{lt} kõige suurema tõsidusega küsiksime, missugust rinnet esildan ja soodustan mina oma mõtteviisiga, oma sõnade ja tegude ja kogu oma isikuga?

Sellele küsimusele vastuse leidmiseks on tarvis tunda lähemalt mõlemaid rindeid. On selge: paljude valusate isiklikkude kogemuste põhjal me tunneme võrdlemisi hästi tolle vastarinde põhijooni, mis ähvardab mitte ainult meie isiklikku ja rahvuslikku olemasolu, vaid mille kohta paavst õitsusega on ütelnud, et ta on kultuuri ja rahu vaenlane Nr.1.

Kuidas on aga lugu Kristuse rindega ja selle tundmisega? Ma kardan, et see on paljudes kohtades nõrk ja lünklik. Öhtumaise kultuuri piirkonna inimesele oli ristiusk saanud nii endastmõistetavaks, et selle olemasolu tunnetati sama vahe, kui tunnetatakse ilusatel suvepäevadel päikese-paisete väärtust. Alles nüüd, kus ristiusu-vastane offensiiv on tunginud nii kaugele, märgatakse, kui võrd hooletusse oli jätud elu ja kultuuri kandvad põhialused.

Õhtlik olukord aga ei too mitte ainult selgust, vaid äratav ka olemasolevad jõutagavarad. Öhtumaine kultuur tunnetab nüüd radikaalse selgusega, et ristiusu, kristliku maailmavaate küsimus on tema oma ja kogu inimkonna

ja surma suurkõusimus.

Miljonid inimesed on seepärast paljudes maades energiliselt tegevuses et tundma õppida ristiusu põhiluseid, nõid kandvaid müüre ja sambaid, millele üksnes on võimalik rajada üksikisikute ja rahvaste väärtuslikku elu.

III. Ristiusu põhilus.

Ristiusk ehk kristlik maailmavaade on lahutamatus seoses Jeesuse Kristuse elu, ^{ta} isiku ja õpetusega. Ristiusu tsentrumiks ja põhiluseks on Kristus nii nagu meie vastu astub evangeeliumi kuulutusele põhjeneva kristliku kiriku õpetuses ja teos.

Kui meie tahame tundma õppida, mis kristlik maailmavaade tõeliselt on ja tähendab, siis on sellele eelduseks nende ürituste põhjalikum tundmine mis meile ajalooliselt vahendavad Kristuse isikut ja õpetust. Need ürikud on koondatud raamatusse, mis kannab Piiblinimetust ja mis läbi ajaloo käigu on ja jääb ristiusu põhjanevaks ja mõõduandvaks algallikaks ja normiks

Ristiusu põhiluste tundmaõppimine eeldab nii siis kõigepealt tema põhiüriku - Piibli - lähedamat tundmist.

Me algaksime, nii siis, ristiusu põhiprobleemide vaatlust kõige pealt sellega, et meie pisut lähemalt tutvuneksime Piibli - kui Raamatute Raamatuga. Nimetus Raamatute Raamat tähendab: tähtsaim kõikidest raamatutest. Selline väide kutsub muidugi välja nii mõningadki vastuvaidlused, kuidas ja missuguse õigusega võidakse ühe kaugest minevikust päritoleva raamatu kohta ütelda, et ta on tähtsaim kõigist nendest miljonitest raamatutest, mis on kirjutatud inimkonna ajaloo jooksul.

Vaidlused usulisete küsimuste üle - nii nagu kogemused sellest kõnelevad on sageli viljatud. Vaidlused seisavad ju tavaliselt selles, et mõlemad pooled katauvadkalt oma seisukohta ja ei tunne erilist huvi selle vastu, missuguseid tõe momente sisaldab vastaspoole seisukoht. Seepärast on parem usulisel küsimusi vaadeldes ja käsitledes mitte laskuda viljatute vaidluste pinnaile, vaid vaadelda kainelt ja asjalikult tõsiasi nii nagu nad on. Sellel teel on kõige paremaid eeldusi tõe avastamiseks. Missugused on siis need tõsiasiad, millele rajaneb veendumus, et Piibel on tõepoolest tähtsaim, vajalikem ja väärtuslikem kõigist raamatutest?

Raamatute väärtuse mõõtmiseks on mõningaid lihtsaid mõõdupuid, mida siinkohal tahaksime rakendada Piibli suhtes:

1. Aeg mõistab kohut raamatute ja maailmavaadete üle, üksnes see mis tõeliselt väärtuslik püsib läbi sajandite vooluse. Tuhanded raamatud, mida kord kirjutatud ja loetud, on juba ammu mattunud unustuse tolmu. Ka suurte kir-

janike loominguist on vaid üksikud teosed, mis ei vanane, mida lühikese aja jooksul uuesti loetakse ja mis selliselt nn. suurematute teostena moodustavad ühe osa inimkonna vaimsest varasalvest. Kui meie selle esimese mõõdupuuga lähenevad Piiblile - siis selgub meile, et vaatamata aastatuhandete möödumisele ei ole unustuse rütm suutnud mätta seda raamatut, mis kuulub oma ealt inimkonna kõige vanemate raamatute hulka. On ju Piibli vanimad osad pärit ajast 1000 a. enne Kristust - Tema kõige nooremate jõesade vanadus on peaaegu 2000 a. Kuid palju raamatuid on kirjutatud selle aja jooksul ja kui vähe on sellest säilinud! Need on üksikud harvad teosed, mille vanadus on 1000 või 500 või ka vähem sajandeid, ja mida tänapäeval sama huvi ja sama vaimse rikastumisega loetakse, kui ajal, mil nad ilmusid. Kirjanduse ajalugu tunneb üksikuid iidseid kivitahtleid tannistustega aastatuhandete eest elanud inimeste loominguist. Kreeka rikkalikust literatuurist on vanemise seadust brotsinud mõningad üksikud lugulaulud ja tragöödiad. Kõiki neid inimkonna vaimse loomingu tippsaavutusi on kogutud, uuritud ja võrreldud. Ükski nendest ei küüni Piibli kui Raamatute Raamatu vaimse, usulise, psühholoogilise ja eetilise sügavuseni.

Ei tunneme hilisemate sajandite või ka sajaja loominguist midagi, mida oleks võimalik kõrvutada piibliga? Ühes seltskonnas tehti huvitav katse. Kõigile kohalolijatele jaotati tükkike puhast paberit ja paluti sinna märkida viis raamatut, mida keegi endaga kaasa võtaks kui tal tuleks asuda pikemaks ajaks ühele üksikule saarele. Sedelid ~~ka~~ taideti ja korjati kokku. Raamatud, mis olid märgitud, olid väga erinevad ja peegeldasid osavõtjate erinevaid maailmvaateid ja huve. Siis aga tegi üks osavõtjatest ettepaneku korrata sama katset aga selle vahel, et sedelile võib märkida ainult üks raamat. Mõtlemise aeg venis palju pikemale kui eelmisel korral. See ei olnud sugugi mitte kerge ülesanne tuhandete raamatute hulgast välja valida üks ainus, et seda kaasa võtta täielisse üksildusesse. Kui viimaks lehed olid taidetud ja katse kokkuvõtte tehti, siis selgus üllatav tõsiasi. Vaatamata sellele, et lehtede täitjad olid väga erinevate elukäsitluste ja maailmavaadete inimesed ja kuulusid mitmetesse elukutsesse, siiski olid nad eranditult märkinud ainsaks kasavõetavaks raamatuks - Piibli. (See katse teostati muidugi vabal demokraatlikul maal, kus ristiusk takistamatult oma tegevust võib arendada. Vastav katse mõnel diktatuuri maal oleks muidugi annud teistsuguseid tulemusi).

Kuulsast Inglise kirjanikust Walter Scottist jutustatakse, et kui ta lamaskas oma surivoodil, ta hüüdis järsku: "Tooge mulle raamat!" Kui haigevoodi rütmid omaksed küsivad, misuugust raamatut ta oma suusest raamatu-

kogust soovib, siis oli kirjanik imestunud sellise küsimuse üle, sest ta eeldas, et need kes hoolitsevatena tema läheduses viibisid ometi teadsid, mis raamatus on too ainus raamat, mida sellises olukorras veel loetakse.

Või kas näiteks oleks võimalik võtta mõni tuntud kõrgevärtuslik ilukirjanduse teos lohutuseks kassa haigla saali, kus on pa arkümmend selgroo- ja südamehaigustega noort meest? Kas ei ole ka seal nagu paljudes muudes kohtades, kus me seisame silma silma vastu elu kannatuste, välude ja mõistatustega, Piibel tolleks ainsaks raamatuks, mis meid aidata suudab.

Nõnda on Piibel rännanud vananemalt läbi aastatuhandete ja kannatajad otsivad ja otsivad inimesed on kumardunud tema, kui otseku allika kohale, mis ilal ei ole osutunud tühjaks.

2. Teiseks Piibli väärtuse mõõdupuuks on tema tõlgete arv. Kirjanduse maailmas on see normaalselt nõnda, et üksnes see, mis sügavama väärtusega, leiab tee paljudesse keeltesse tõlgituna rahvaste ühisvaranduseks olemisele. Muidugi tõlgitakse ka vahel paljudesse keeltesse tühiseid, mittetähtsaid ajavahetusi eraamatuid, kuid see ei takista käsitlemast tõlgete arvu, kui ühte teatud fakti vastava teose vaimsest kaalust ja väärtusest. Kui omal ajal iseseisvas Eestis mõne meie suure kirjaniku teos tõlgi nelja või viide võõrkeelde, siis tähendas see ühe väikese rahva kirjandusele suurt menu ja ka tunnustust. Maailmakirjanduse suurteoseid on ilmunud mitmekümnetes keeltes. Kuidas on aga lugu Piibliga. Kui suur on Piibli tõlgete arv? Vastus sellele küsimusele tähendab olla asestatud ühe tõsiasjaga, mis isegi neid, kes muidu Piiblist vahe hoolivad, üllatab ja sunnib teatud järelemõtlemisele. Piibli tõlgete arv on nimelt nii suur, et ta ületab ka kõige julgemate oletuste piiri. Piibel ja ta osad on ilmunud rohkem kui 1000 erikeeles! See on levik, milleni ei ole küündinud ega küni ka ükski raamat! See on massiivne tõsiasi sellest, et Piibel on tõepoolest Raamatute Raamat, ka selles mõttes, et ta on raamat kogu inimkonnale.

Piibel on nii siis juba nende kahe fakti põhjal raamat, mis ulatub üle aegade ja üle inimlikest omapärasustist ja vastoludest tekitatud piiride.

3. Tõsiasi Piibli, kui Raamatute Raamatu kohta võiks loendada õige mitmeid. Lisatagu siinkohal kahele eelnenud faktile ka veel kolmas, ja nimelt: normaalse kirjandusliku maitse juures on võimalik korduvalt ligeda üksnes neid teoseid, mis on tõeliselt väärtuslikud. Me kõik tunneme nõhingatuid raamatuid, mida me oleme lugenud korduvalt ja mis uuestilugemise juures meile üllatuslikult avavad uusi perspektiive, uusi rikkusi ja sügavusi, mida meie eelmisel lugemisel tähele ei pannud. Kuidas on lood selles mõttes

